

Právo na ochranu rodinného života, práva dětí v judikatuře ESLP

Eva Petrová

Kancelář vládního zmocněnce

Právnická fakulta Masarykovy univerzity

30. března 2021

Článek 8 Úmluvy

1. „Každý má právo na respektování svého soukromého a **rodinného života**, obydlí a korespondence.

2. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, ochrany pořádku a předcházení zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.“

Základní principy interpretace

Negativní závazky státu (zásah státu do rodinného života)

Pozitivní závazky státu (aktivní jednání státu)

- zásada legality:
v souladu s právním předpisem, dostupnost, předvídatelnost
- zásada legitimacy (čl. 8 odst. 2 Úmluvy)
národní bezpečnost, veřejná bezpečnost, hospodářský blahobyt země, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrana zdraví nebo morálky, ochrana práv a svobod jiných
- zásada proporcionality
nezbytnost zásahu v demokratické společnosti
- spravedlivá rovnováha mezi protichůdnými zájmy

Prostor pro uvážení (margin of appreciation)

Pojem rodina

- předpoklad existence rodiny
- faktická existence blízkých osobních vazeb
- konkrétní okolnosti případu
- vztahy mezi rodiči a dětmi
- není nutná existence manželství
- vzdálenější příbuzenské vztahy

Pojem zásah

- důkazní břemeno existence zásahu nese stěžovatel
- existence zásahu „mimo rozumnou pochybnost“
- zásah – existence samotné legislativy
- zásah – konkrétní individuální akt

Nejlepší zájem dítěte

- „rodinné“ spory jsou spory o tom, co je nejlepším zájmem dítěte
- zájem dítěte může převážit nad zájmem rodiče
- zájem rodiče nesmí ohrozit zdraví nebo vývoj dítěte
- mění se v čase – vždy je třeba zkoumat aktuální nejlepší zájem dítěte
- je žádoucí, aby odůvodnění rozhodnutí vnitrostátních orgánů vycházela z hodnocení nejlepšího zájmu dítěte
- roli hraje věk dítěte

Svěření dítěte do péče a právo na styk s dítětem

- citlivé právní spory
- nejlepší zájem dítěte – průběžné hodnocení
- negativní postoj druhého rodiče
- syndrom zavrženého rodiče
- efektivní prosazení práva rodiče na styk s dítětem
- nepřiměřená délka řízení
- úprava pouze předběžným opatřením
- zákaz styku jako poslední řešení

Svěření dítěte do péče a právo na styk s dítětem

- *Prodělalová proti České republice, č. 40094/08, rozsudek ze dne 20. prosince 2011*
- *Bergmann proti České republice, č. 8857/08, rozsudek ze dne 27. října 2011*
 - pozitivní povinnosti státu – zachování rodinné vazby mezi rodičem a dítětem
 - povinnost státních orgánů přijmout všechna opatření za účelem respektování rodičovských práv stěžovatelů
 - plynutí času a pasivita státních orgánů
 - porušení článku 8 Úmluvy
- *Drenk proti České republice, č. 1071/12, rozsudek ze dne 4. září 2014*
 - nevhodné chování stěžovatele otce k dítěti
 - odmítání styku s otcem ze strany dítěte, zdravotní problémy dítěte
 - neporušení článku 8 Úmluvy

Odebrání dítěte z péče

- citelný zásah, krajní řešení („a measure of last resort“)
- dostatečně závažné důvody – důvodem nemůže být pouze možnost umístit dítě do prostředí vhodnějšího pro jeho výchovu
- povinnost státu přijmout veškerá opatření za účelem sloučení rodiny – omezení musí trvat jen nezbytně nutnou dobu
- roli hraje četnost kontaktů rodičů s dětmi po odebrání – v opačném případě hrozí odcizení dětí
- při posuzování zainteresovaných zájmů hraje roli i věk dítěte
- po určité době může zájem dítěte nad setrváním v novém prostředí převážit nad zájmy biologických rodičů na sloučení rodiny

Odebrání dítěte z péče

- *T. proti České republice, č. 19315/11, rozsudek ze dne 17. července 2014*
 - umístění nezletilého dítěte do péče Klokánku
 - porušení článku 8 Úmluvy
- *Havelka a ostatní proti České republice, č. 23499/06, rozsudek ze dne 21. června 2007*
 - umístění do ústavní péče
 - porušení článku 8 Úmluvy
- *Wallová a Walla proti České republice, č. 23848/04, rozsudek ze dne 26. října 2006*
 - umístění do ústavní péče
 - porušení článku 8 Úmluvy

Rozdělení sourozenců

- dostatečně odůvodněná rozhodnutí
- roli hrají kontakty sourozenců po rozdělení
- *Kutzner proti Německu, č. 46544/99, rozsudek ze dne 10. července 2002:*
- Dvě sestry rozděleny do dvou pěstounských rodin, což Soud shledal jako „přítěžující okolnost“, poukázal na to, že děti byly odebrány rodičům a nadto rozděleny do různých pěstounských rodin. Současně vnitrostátním orgánům vytkl, že děti nebyly v žádné fázi řízení soudem vyslechnuty. Roli hrál rovněž nízký věk dětí, který rovněž způsobil odcizení dětí od rodičů a mezi sebou navzájem.

Kontakt dítěte se širší rodinou

- Soud připouští existenci rodinného života mezi prarodiči a vnoučaty, pokud mají silné rodinné vazby, nemusí spolu bydlet, postačuje častý kontakt
- rodinné pouto mezi dětmi a rodiči je silnější než rodinné pouto mezi dětmi a prarodiči
- pokud se dítě ocitne bez rodičovské péče, prarodiče mohou být oprávněni požadovat jeho svěření do své péče
- *Kruškić a ostatní proti Chorvatsku, č. 10140/13, rozsudek ze dne 25. listopadu 2014*
- *Hokkanen proti Finsku, č. 19823/92, rozsudek ze dne 23. září 1994*
- *G. H. B. proti Spojenému království, č. 42455/98, rozsudek ze dne 4. května 2000*

Děkuji za pozornost

Eva Petrová

kancelář vládního zmocněnce

epetrova@msp.justice.cz